

АЗАМАТТЫҚ ҚҰҚЫҚ ЖӘНЕ ПРОЦЕСС. ЕҢБЕК ҚҰҚЫҒЫ. БІЛІМ БЕРУ ҚҰҚЫҒЫ
ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС. ТРУДОВОЕ ПРАВО. ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРАВО
CIVIL LAW AND PROCESS. LABOR LAW. EDUCATIONAL LAW

МРНТИ 10.87.17
УДК 341:342(4/9)

10.51889/2959-6181.2024.78.4.004

И.Ж.Азретбергенова^{1*}, Д.Кескин²

¹С.Д.Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медициналық университеті

² Хажы Байрам Вели университеті

(e-mail: *iazret@nail.ru, dilsad.keskin@hbv.edu.tr)

ШЕТЕЛДІК ЭЛЕМЕНТТІҢ ҚАТЫСУЫМЕН НЕКЕЛЕРДІ РЕТТЕУДІҢ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ СТАНДАРТТАРЫ

Аңдатпа

Зерттеу шетелдік элементті қамтитын неке-отбасылық қатынастарды реттеудің халықаралық стандарттарын талдауға арналған. Өйткені, қазіргі кезеңде, бұл мәселе жаһандану және шетелдік элементтің қатысуымен неке санын көбейту контекстінде өзекті болып отыр.

Тақырып аясында зерттеу барысында, жалпы және арнайы неке-отбасы қатынастарының реттеудегі соның ішінде некеге отыру, ажырасу, қорғаншылық және қамқоршылық, алимент міндеттемелері, мүліктік дауларды рәсімдейтін халықаралық-құқықтық құжаттар қарастырылды.

Мақалада салыстырмалы талдау әдістері, әр-түрлі құқықтық жүйелердің ерекшеліктерін анықтау және сипаттау үшін жүйелік тәсілдер қарастырылды. Талдау барысында, даулы жағдайлар туындаған жағдайда, қолданылатын құқықты анықтаудың негізгі тәсілдерінің бар екендігін анықтады.

Зерттеу, неке-отбасы қарым-қатынасында, қатысушылардың құқықтарын тиімді қорғау үшін және ұлттық заңнама нормаларын үйлестіру үшін, халықаралық некелерде халықаралық стандарттарды сақтау және келістіруді құрудың аса маңызды екенін қарастырады.

Түйін сөздер: неке, отбасы, құқықтық реттеу, халықаралық стандарттар, халықаралық отбасы құқығы, коллизиялық нормалар.

И.Ж.Азретбергенова¹, Д.Кескин²

¹Казахский национальный медицинский университет имени С.Д.Асфендиярова,²

Университет Хаджи Байрам Вели

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ БРАКОВ С УЧАСТИЕМ
ИНОСТРАННОГО ЭЛЕМЕНТА

Аннотация

Исследование посвящено анализу международных стандартов регулирования брачно-семейных отношений с участием иностранного элемента. Данная проблематика актуализируется в контексте глобализации и увеличения количества браков с участием иностранного элемента. В ходе исследований подвергнуты анализу общие и специальные международно-правовые документы по вопросам регуляции брачно-семейных отношений, связанных с процедурами заключения брака, развода, опеки и попечительства, алиментных обязательств, имущественных споров. В статье применяются методы сравнительного анализа,

системного подхода для выявления и характеристики специфики разных правовых систем. Анализ выявил существование основных подходов к определению применимого права в случаях возникновения спорных ситуаций. Исследование подчеркивает важность создания, согласования и соблюдения международных стандартов правового регулирования международных браков, а также гармонизации норм национального законодательства в целях обеспечения эффективной защиты прав участников брачно-семейных отношений.

Ключевые слова: брак, семья, правовое регулирование, международные стандарты, международное семейное право, коллизионные нормы.

I.ZH. Azretbergenova¹, D.Keskin²

¹*Kazakh National Medical University named after S.D.Asfendiyarov,*

²*Ankara Haji Bayram Veli University*

INTERNATIONAL STANDARDS FOR REGULATING MARRIAGES INVOLVING A FOREIGN ELEMENT

Abstract

The study is devoted to the analysis of international standards for the regulation of marital and family relations with the participation of a foreign element. This issue is being updated in the context of globalization and the increase in the number of marriages involving a foreign element. In the course of the research, general and special international legal documents on the regulation of marital and family relations related to the procedures of marriage, divorce, custody and guardianship, alimony obligations, property disputes were analyzed. The article uses methods of comparative analysis, a systematic approach to identify and characterize the specifics of different legal systems. The analysis revealed the existence of basic approaches to determining the applicable law in cases of disputes. The study highlights the importance of creating, harmonizing and complying with international standards for the legal regulation of international marriages, as well as harmonizing national legislation in order to ensure effective protection of the rights of participants in marriage and family relations.

Key words: marriage, family, legal regulation, international standards, international family law, conflict of laws rules.

Негізгі ережелер

Халықаралық неке ұғымы шетелдік элементтің қатысуымен трансшекаралық неке мен некенің бірдей тұжырымдамаларымен тығыз байланысты және жалпы ереже бойынша әр түрлі азаматтығы бар адамдар арасындағы немесе бір елдің азаматы мен шетелдік арасындағы одақ болып табылады.

Қазіргі кезеңде халықаралық көшіп-қонудың дамуы қалыптасқан жағдайына байланысты шетелдік элементтің қатысуымен неке санының артуы үрдісін көреміз, бұл өз кезегінде халықаралық стандарттар деңгейінде нақты заңды реттеуді қамтамасыз етудің қажеттілігін көрсетеді.

Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, заманауи мемлекеттер өзінің заңдарында некеге тұру бойынша әр-түрлі талаптарды қояды. Жаһандық және аймақтық келісімдерде, соның ішінде Гаага Конвенциясында халықаралық неке мен олардың қатысушылардың құқықарын қорғауда, ережелердің оңайлату және біріздендіруге бағытталған.

Халықаралық стандарттарды белгілеу және жетілдіру халықаралық некеде ерлі-зайыптылар мен балалардың құқықтарын қорғауды қамтамасыз ету қажеттілігіне байланысты болады. Сонымен бірге, қорғаншылық, алимент және мүлікті бөлу мәселелерін қоса алғанда, олар юрисдикциялық аспектілерді ескере отырып қамтамасыз ету мақсатында жасалады.

Шетелдік элементпен некені реттеудің қолданыстағы халықаралық стандарттарын зерттеу және бағалау даулы мәселелерін шешуде барлық отбасы мүшелерінің сенімді құқықтық қорғалуын қамтамасыз ету үшін өте маңызды.

Kіріспе

Халықаралық некелер-бұл тараптардың **яғни** адамдар арасындағы одақтары болып табылады, соның ішінде кем дегенде біреуінің, яғни екінші тараптың азаматтығы басқа елдің азаматы немесе резиденті болып табылады. Ережеге сәйкес, мұндай некелер арасында даулар туындаған жағдайларда, бірнеше юрисдикциялардың нормаларымен реттеледі.

Трансшекаралық некелер дегеніміз, халықаралық неке контекстіндегі тар санатты категорияны білдіреді және әртүрлі мемлекеттердің шекарасынан өтетін одақтарды білдіреді, сондай-ақ, елдер арасындағы серіктестердің қозғалысына байланысты элементтердің болуымен сипатталады

Шетелдік элементтің қатысуымен құрылған некелер, халықаралық некелердің бір бөлігі болып табылады. Олар нақты шетелдік аспектілердің бар екенін көрсете отырып, сонымен қатар әр-түрлі мемлекеттердің құқықтық жүйелерінің өзара қатынасын қамтамасыз етеді.

Сонымен, біз өз зерттеуімізде ауқымды түсінікпен халқаралық некелер түсінігі ретінде қарауға болады, себебі бұл некелерде трансшекаралық некелер мен шетелдік элементтердің қатысуымен құрылған некелер қарастырылады.

Осы мақалада қамтылған тақырыптың өзектілігі халықаралық-құқықтық стандарттарды отбасы-неке қатынастарында қалыптасатын коллизиялық сұрақтарды шешудің факторлары:

- бүкіл әлемдегі тұрғындардың миграциясының (көшіп-қону) үрдісінің және жаһандану процестерінің күрт артуына байланысты халықаралық некелердің санының артуы;

- Әлемдегі ұлттық заңнамалардың ерекшеліктеріне байланысты коллизиялық (даулы) сұрақтардың пайда болуының ықтималдығының артуы;

- шетелдік элементтердің қатысуымен құрылған некелердегі отбасы мүшелерінің құқығының бұзылуының қауіпінің пайда болуына байланысты құқықтық қорғау және т.б.

Отбасы-неке стандарттарды зерттеудің өзектілігі даулы сұрақтарды шешуде, халықаралық жұптардың құқықтық қорғалуын қамтамасыз ету үшін, құқықтық сенімділікті арттыру және болжау, құқықтық рәсімдерді жеңілдету және халықаралық ынтымақтастыққа әріптестікке ұмтылу болып табылады.

Қазіргі кезеңде жаһанданған әлемде халықаралық некелердің санының артуына және құқықтық қиындықтардың болуына байланысты адам құқықтарын қорғауда, көпсалалы стандарттарды құру және қолдану құқықтық прогрестің ажырамас бөлігіне айналады.

Халықаралық құқықтық – стандарттар жалпы қорғаудың жалпы тетіктерін қамтамасыз етеді, тараптардың барлығының құқығын теңдігін қамтамасыз етеді. Әсіресе олар кейбір осалды топтың мүшелері (мысалы, әйелдер мен балалар) тұрғысынан маңызды.

Бұл зерттеудің мақсаты жаһандану мен халықтың көші-қонын ескере отырып, отбасылық-неке қатынастарының қайшылықты мәселелерін шешуге арналған халықаралық-құқықтық стандарттарды зерделеу, сондай-ақ қақтығыс нормаларын, мәдени және діни айырмашылықтар контекстіндегі құқықтық реттеу мен тараптардың құқықтарын оңтайландыру мәселелерін талдау және бағалау болып табылады.

Материалдар мен әдістер

Отбасы құқығы саласындағы мәселелерді зерттеулерде, қазіргі заманауи мемлекеттерде халықаралық некелерді құқықтық реттеу мен адам құқығын қорғаудағы, шетелдік элементпен отбасылық-некелік қатынастарды құқықтық реттеу мәселесін талдау үшін, халықаралық аспектілер мен құқық қолдануда халықаралық некені құқықтық реттеу мен адам құқықтарын қорғауға қатысты халықаралық келісімдер мен ұлттық заң актілері қолдануға ерекше назар аударылады.

Қазақстанда және шетелдердегі құқықтық аспектілерде шетелдік элементпен некелерде жалпы және арнайы ғылыми әдістер қолданылды: диалектикалық, тарихи, жүйелік, құқықтық талдау, компаративистика, құқықтық модельдеу.

Нәтижелер мен талқылау

Шетелдік элементпен отбасы-неке қарым-қатынастарды халықаралық-құқықтық контекстінде реттеу өте кең ауқымды.

Осындай құқықтық қатынастарды реттейтін халықаралық-құқықтық актілердің түрлерін жіктеуді жүргізе отырып, екі негізгі топты бөліп көрсетеміз: 1) Халықаралық отбасылық құқыққа қатысы бар жалпы сипаттағы көпжақты халықаралық келісімдер және 2) шетелдік элементтің қатысуымен тікелей отбасылық-некелік қатынастарды реттейтін арнайы халықаралық-құқықтық актілер.

Бірінші топтағы Рим Конвенциясының ұстанымында 1950 жылы адам құқықтары мен негізгі бостандығы маңызды боп саналады. Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пакт, 1980 жылы Люксембургте келісілген Еуропалық конвенцияда балаларды қамқорлыққа алуды тану және қайта қалпына келтіру туралы шешімдерді іске асыру, 1993 жылы ТМД мемлекеттері аясындағы Минск Конвенциясында азаматтық, отбасылық және қылмыстық құқықтық қатынастарда құқықтық көмек көрсету қарастырылған.

Бала күтімі(қамқорлығы) және бала күтімін қалпына келтіру саласындағы шешімдерді тану және орындау туралы Еуропалық Конвенцияда жеке және отбасылық өмірді құрметтеу құқығы, неке жасына жеткен ерлер мен әйелдердің осы құқықты жүзеге асыруды реттейтін ұлттық заңнамаға сәйкес некеге тұру және отбасын құру құқығы бекітілген [1].

Халықаралық пакт неке жасына жеткен ерлер мен әйелдерді некеге тұру құқығын және отбасын некеге тұрған адамдардың еркін және толық келісімі негізінде құру құқығын таниды. Пактіге қатысушы мемлекеттер ерлі-зайыптылардың некеге тұруға қатысты, некеде тұрған кезде және некені тоқтату кезеңдерінде, құқықтары мен міндеттерінің теңдігін қамтамасыз ету үшін тиісті шаралар қабылдауы керек [2].

Минск Конвенциясында ТМД мемлекеттерінде азаматтық, отбасылық және қылмыстық құқықтық қатынастарда отбасы және некеге қатысты III тараудың 26–37 баптары. қарастырылған [3].

Отбасылық-неке қатынастарын реттеудің әлемдік стандарттарының неғұрлым егжей-тегжейлі контексті арнайы халықаралық-құқықтық актілерде байқалады. Халықаралық отбасы құқығының құқықтық негіздері тек қана коллизиялық бірқатар келісімдерге негізделеді. Олардың қатарына 1956 жылғы шетелде алимент өндіріп алу туралы Нью-Йорк конвенциялары [4], 1962 жылғы некеге тұруға, неке жасына және некені тіркеуге келісім беру туралы [5], 1965 жылғы Гаага конвенциясында юрисдикция туралы бала асырап алу шешімдерді тану туралы қолданылатын құқық [6], 1993 жылғы балаларды қорғау және шетелдік бала асырап алу туралы [7], 1970 жылғы ерлі-зайыптылардың ажырасуы мен бөлек тұру туралы шешімдерін тану туралы [8], 1973 жылғы алимент міндеттемелеріне қолданылатын құқық туралы [9], 1978 жылғы неке қию және жарамдылығын тану туралы [10], 1978 жылғы Ерлі-зайыптылардың меншік режимдеріне қолданылатын құқық туралы [11] және басқа да халықаралық-құқықтық актілер жатады.

Конвенциялар - отбасылық-некелік қатынастарға-неке қиюға және бұзуға, бала асырап алуға және қорғаншылыққа, мүліктік дауларға байланысты мәселелерде қолданылатын құқықты айқындау үшін нормаларды регламенттейді.

Негізінде ережеге сәйкес, бұл халықаралық-құқықтық актілер бірыңғай нормаларды құру арқылы құқықтық процедураны жеңілдетуге және даулар санын азайтуға бағытталған, мысалы, қамқоршылық мәселелерінде "баланың ең жақсы мүдделері" қағидатын қолдануды жатқызуға болады.

Қазіргі кезеңде мемлекеттердің отбасылық-некелік қатынастарды қайшылықты реттеуге үш негізгі көзқарасы бар. Бұл тәсілдер әртүрлі елдердің құқықтық жүйелеріндегі, дәстүрлеріндегі және әлеуметтік-мәдени контексттеріндегі айырмашылықтарға байланысты іске асады. Бұл тәсілдердің әрқайсысының өзіндік артықшылықтары, кемшіліктері мен ерекшеліктері бар.

Мемлекеттердің бірінші тобы коллизиялық (даулы) байланыстарын қолдану мәселелерін шешуде, мысалы, некеге тұру кезінде Ұлт принципіне – неке қию орнының Заңына (*lex loci celebrationis*) артықшылық береді. Осындай айқын артықшылыққа байланысты қолданылатын құқықты анықтаудың бұл әдісі тіркеуші, нотариаттық және сот органдарының жұмысын жеңілдету және сәйкесінше шетелдік элементпен қиындықтар туындағанда, отбасылық-некелік қатынастарды реттеуде біркелкілікке қол жеткізу мүмкіндігі ретінде қолданылады. Екінші топта мемлекет өзінің ұлттық отбасы заңнамасында жеке заңдарды (*lex personalis / lex domicilii / lex patria*) бекітеді.

Ережеге сәйкес, бұл нормаларды үйлестіруге және құқықтық көздерді біріздендіруге қол жеткізуге болатын ұқсас құқықтық жүйелері бар елдер. Бұл тараптар өмірінің нақты жағдайларын ескеретін және ерлі-зайыптылар бірлескен шаруашылық жүргізетін елдің құқығына негізделген дауларды әділ шешу үшін жағдай жасайтын неғұрлым икемді және бейімделгіш тәсіл.

Үшінші ұстанымдағы мемлекеттер негізінде басымдылықты кешенді немесе аралас тәсілдерді қолдануға бейім. Бұл тәсіл алдыңғы тәсілдердің элементтерін біріктіреді, тараптардың жеке басын және олардың өмірінің нақты жағдайларын ескеретін икемді тетіктерінің болуын қамтамасыз етеді.

Аралас немесе кешенді тәсілдер ерлі-зайыптылардың қолданыстағы заңды таңдау мүмкіндігін және бір уақытта жеке ережелерді қолдануын қамтиды. Кешенді тәсілдің ерекше маңыздылығы бұл дауларды тиімдірек шешуге ықпал етеді, бұл күрделі көпұлтты отбасылық қатынастар жағдайында ерекше маңызға ие болып табылады, осы тәсілді тиімді қолдану үшін, судьялар мен адвокаттардың жоғары кәсіби деңгейін талап етеді.

Әдетте, заманауи мемлекеттерде халықаралық некелерді құқықтық реттеу мәселелері азаматтық кодекс пен арнайы кодификацияланған немесе отбасы құқығы негізінде шешіледі.

Әрбір жеке елдің заңнамасында мәдени және діни дәстүрлердің ерекшеліктерін көрсетеді [12]. Әлемдегі ғалымдардың ғылым еңбектері мен әдебиеттерде неке онтологиясының қалай болатыны туралы арнайы еңбектерді жарық көрді [13], сонымен қатар қазіргі кезеңдегі шетелдік элементпен неке-отбасы қатынастарын реттейтін заңнаманы дамытудың қазіргі таңдағы үрдістерін жасанды интеллекті қолдану арқылы іске асыру өте өзекті болып табылады [14].

Осы тақырып бойынша зерттеулер қазіргі уақытта қарқынды даму үстінде,

зерттеулердегі талдау ауқымы заңдық және сот тәжірибесінен тыс кең әлеуметтік және саяси мәселелерге, ағымдағы отбасылық құқық пікірталастарына және реформалар бойынша ұсыныстарды кеңейтеді [15].

Неке- отбасы қатынастары халықаралық жеке құқықтың объектісі ретінде диссертациялық зерттеу деңгейінде қарастырылады [16].

Түркияның ұлттық құқығы, эволюциялық даму және шетелдік элементпен отбасылық-некелік қатынастарды құқықтық реттеудің халықаралық стандарттарын бейімдеу процесінде елеулі өзгерістерге ұшырады. Түрік заң шығарушы құзіретті органдар, өз заңнамасын халықаралық стандарттарға сәйкестендіру үшін қажетті шараларды қабылдады. Зерттеулер көрсеткендей, ең алдымен, отбасы құқығы саласындағы аса маңызды халықаралық конвенцияларды ратификациялау, Азаматтық кодекске отбасы мәселелерінде құқықтың қолданылуына қатысты түзетулер, неке және некені бұзу институты бойынша нормаларды халықаралық нормаларға сәйкес бейімдеу туралы болды. Сонымен қатар, Түркия Республикасында, шетелдік некелерді тану және отбасы-некелік қатынастарға қатысушылардың осал топтарының құқықтарын қамтамасыз ету жөніндегі стандарттарды қабылдады. Сот тәжірибесінде халықаралық отбасылық құқық негізінде шешілетін істер санының артуы байқалады.

Қазақстан Республикасында неке-отбасы қатынастары 26 желтоқсан 2011 жылғы № 518-IV Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы кодексі деңгейінде реттеледі [17], қорғаншылық

және қамқоршылық туралы нормалар мен ережелер Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде (65-тарау, 1124-бап, 9-тармақ, қорғаншылық және қамқоршылық) қамтылған [18].

Құқықтық сенімділікті қамтамасыз ету және азаматтардың құқықтарын қорғау жағдайында Қазақстан Республикасының ұлттық заңнамасын халықаралық стандарттарға сәйкестендіру мәселесі өзекті болып табылады.

Қазақстан Республикасының отбасы заңнамасының даму проблемасының тарихи мазмұны Қазақстан Республикасының кодексінің қабылдануымен оның халықаралық отбасы құқығының нормалары мен ережелерін, оның ішінде айқын екіжақты байланыстарды жоғалтқанын көрсетеді. Бұл халықаралық неке қатынастарын реттеудегі құқықтық белгісіздік пен қиындықтарға әкеледі [19].

Ұлттық заңнаманы халықаралық жеке құқық нормаларына сәйкес келтіру шетелдік элементпен отбасылық-некелік қатынастарды тең көлемде реттеу үшін маңызды. Осы тұрғыда құқықтық реттеудің халықаралық стандарттары коллизиянды қақтығыс мәселелерін шешудің маңызды құралы болып табылады. Отбасы құқығының стандарттары құқықтық сенімділікке, барлық отбасы мүшелерінің құқықтарын қорғауға және әртүрлі юрисдикцияларда қолданылатын құқықтық нормалардың айырмашылығына байланысты қақтығыстардың ықтималдығын азайтуға ықпал етеді.

Осылайша, отбасы құқығы саласындағы халықаралық стандарттардың проблемаларын талдау нәтижесінде мыналарды қорытындылауға болады: жаһандану, көші-қонның ұлғаюы және халықаралық неке санының өсуі жағдайында құқықтық реттеу стандарттары әсіресе өзекті және қажет болады. Бірінші кезекте халықаралық стандарттар құқықты қолдану тәжірибесі үшін аса маңызды болып саналады. Нақты нормалар мен стандарттардың болуы бірыңғай құқық қолдану практикасын қалыптастыруға ықпал етеді және сот талқылауларының нәтижелерін болжаудың кепілі болып табылады.

Отбасы құқығының халықаралық-құқықтық стандарттары отбасының неғұрлым осал мүшелерін – балаларды, әйелдерді, қарт ата-аналарды қорғауға бағытталатын фактор екенін ескере отырып, бұл стандарттар отбасы-неке қатынастарына қатысушылардың осал топтарының мүдделерін ескеруді және оларды ұлттық заңнамаға қарамастан қорғауды қамтамасыз етеді. Халықаралық-құқықтық стандарттардың пәрменділігіне, жұмыс жасауына құқықтық қорғау құралдарын қамтамасыз ету арқылы қол жеткізіледі: халықаралық деңгейде азаматтардың құқықтарын қорғау тетіктері енгізіледі.

Стандарттар - отбасылық-некелік қатынастарды реттейтін нормаларды жүйелеудің негізі іргетасы болып табылады және сәйкесінше құқық қолдану процесін жеңілдетеді және құқықтық құқықтық бірізділік келісім дәрежесін арттырады.

Отбасы-неке қатынастарын құқықтық реттеудің халықаралық стандарттарының мәселелері тұрақты емес және қолданыстағы құқық туралы классикалық сұрақтармен шектелмейді. Халықаралық құқық әлеуметтік-экономикалық шарттардың өзгерісінде жаңа отбасылық қатынастарының пайда болған кезеңдерінде бейімделуі аса маңызды болып табылады.

Қазіргі кезеңдегі халықаралық құқықтағы қалыптасқан бір жынысты некелер санының көбеюі және оларды құқықтық қорғау тетіктерін құру қажеттілігі сияқты үрдістер туралы болып отыр; кибербуллинг немесе қаржылық алаяқтық; адам құқықтарын қорғау саласындағы ынтымақтастық үшін мемлекеттер мен халықаралық ұйымдар арасындағы қарым-қатынастарды нығайтуды, сондай-ақ жалпы құқықтық принциптерді талқылау мен келісуді өзекті ету басты бағыт болуы қажет.

Қорытынды

Бұл зерттеулер халықаралық-құқықтық стандарттарының отбасы құқығындағы мәселелерінің өзектілігіне негізделген. Шетелдік элементтерінің қатысуымен құрылған, отбасы-неке қатынастарын реттеу стандарттары, құқықтық анықтықтың және осы құқықтық қатынастар субъектілерінің құқықтарын қорғаудың маңызды құралы ретінде танылды. Неке кию мен бұзудың құқықтық рәсімдерін, сондай-ақ қамқоршылық пен алиментке қатысты мәселелерді жеңілдету және біріздендіру үшін стандартты нормалар мен ережелердің рөлі маңызды. Халықаралық стандарттардың пәрменділігі, жұмыс жасауы осы бағыттағы орын

алған дауларларды шешуде әкімшілік және қаржылық шығындарды азайтып тиімді оң әсерін береді.

Шетелдік элементпен отбасылық-неке қатынастарын құқықтық реттеудің халықаралық стандарттарын қолданудың үздік әлемдік тәжірибелері көрсеткендей, ұлттық заңнамалар осы стандарттарды құқықты қолдану практикасына тиімді бейімдеуге тырысады.

Қорытындылай келе, осы мәселені зерттеу барысында, халықаралық деңгейдегі стандартты нормалар құқықтық қақтығыстар санын азайтуға ықпал етеді және халықаралық некеде отбасы мүшелерінің құқықтарын қорғауды қамтамасыз етуімен қатар, қазіргі заманғы сын-көзқарарларға бейімделе алатын құқықтық ортаны қалыптастыруда шешуші рөл атқарады. Бұл жаһандық контексте отбасылық-некелік қатынастарды тиімді және әділ реттеу үшін қажетті халықаралық құқық мәселелерін әзірлеуге жаңа мүмкіндіктер ашады.

Халықаралық-құқықтық стандарттар жаңа шындыққа бейімделе алады, бұл қазіргі кезеңдерде халықаралық отбасылардың мүдделерін қорғауда жақсы мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Балаларды қамқорлыққа алу және қамқоршылықты қалпына келтіру саласындағы шешімдерді тану және орындау туралы Еуропалық конвенция [Электрон. ресурс]. – 1999. – URL: <https://www.refworld.org/ru/legal/multilateraltreaty/coe/1980/ru/135728> (қаралым мерзімі: 16.10.2024).

2 БҰҰ Бас Ассамблеясының 1966 жылғы 16 желтоқсандағы 2200А (XXI) резолюциясымен қабылданған Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіні ратификациялау туралы [Электрон. ресурс]. – 1996. – URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml (қаралым мерзімі: 16.10.2024).

3 Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 31 наурыздағы қаулысы. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы конвенцияны ратификациялау туралы [Электрон. ресурс]. – 1993. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/B930005100> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

4 о 1956 жылғы Шет елде алиментті өндіріп алу туралы Конвенциясы [Электрон. ресурс]. – 1956. – URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/alimony.shtml (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

5 Некеге тұруға келісім беру, неке жасы және некені тіркеу туралы конвенция, 1962 ж. [Электрон. ресурс]. – 1962. – URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/conmarr.shtml (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

6 Юрисдикция, қолданылатын құқық және бала асырап алу туралы жарлықтарды тану туралы конвенция, 1965 ж. [Электрон. ресурс]. – 1965. – URL: <https://dszn.ru/uploads/magic/ru-RU/Document-0-1751-src-1644329381.3044.pdf> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

7 Балаларды қорғау және баланы шетелдік асырап алуға қатысты ынтымақтастық туралы конвенция, 1993 ж. [Электрон. ресурс]. – 1993. – URL: <https://base.garant.ru/2556181/> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

8 Ерлі-зайыптылардың ажырасуы және бөлек тұру шешімдерді тану туралы 1970 ж. [Электрон. ресурс]. – 1970. – URL: <https://www.zonazakona.ru/law/abro/546/> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

9 Алименттік міндеттемелерге қолданылатын құқық туралы конвенциясы, 1973 ж. [Электрон. ресурс]. – 2024. – URL: <https://dszn.ru/uploads/magic/ru-RU/Document-0-1751-src-1644329381.3044.pdf>

10 Некенің құрылуы және жарамдылығы туралы конвенция, 1978 ж [Электрон. ресурс]. – 1978. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=INT&n=3315#Em8wDUUQF9nNakQj1> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

- 11 Ерлі-зайыптылардың мүлктік режимдеріне қолданылатын құқық туралы конвенция, 1978 ж. [Электрон. ресурс]. – 1978. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=INT&n=3314#HrawDUUkbQtjksRT2> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).
- 12 Иловайский И.Б Шетелдік элементпен неке-отбасы қатынастарын құқықтық реттеу: оқу құралы. – Волгоград: Волгоград басқару институтының баспасы. – РАНХиГС филиалы, 2021. – 94 б.
- 13 Трофимец И.А. Неке онтологиясы: орыс және шетел ілімдері // Мемлекет және құқық. – 2012. – Шығарылым №12. – С. 59-68 [Электрон. ресурс]. – 2012. – URL: <https://gospravojournal.ru/s1026-94520000617-6-1-ru-779/1> (қаралым мерзімі: 27.09.2024).
- 14 Diana Shepherd & Aimee Laurence How Artificial Intelligence Could Impact the Future of Family Law Posted: 2020-01-06 [Электрон. ресурс]. – 2020. – URL: <https://familylawyermagazine.com/articles/artificial-intelligence-and-the-future-of-family-law/> (қаралым мерзімі: 28.09.2024).
- 15 Standley K. Family Law, 7 edition, Basigstoke, the United Kingdom. Palgrave Macmillan, 2010. 512 p. [Электрон. ресурс]. – 2010. – URL: <https://www.amazon.co.uk/Family-Law-Palgrave-Macmillan-Masters/dp/0230251595> (қаралым мерзімі: 28.09.2024).
- 16 Федосеева Г.Ю. Неке және отбасылық қатынастар Ресей Федерациясының халықаралық жеке құқығының объектісі ретінде: дис... заң ғылымдарының докторы. Ғылым. М., 2007. – 393 с.
- 17 Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Қазақстан Республикасының 2011 жылғы 26 желтоқсандағы № 518-IV Кодексі. [Электрон. ресурс]. – 2011. – URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31102748 (қаралым мерзімі: 26.09.2024).
- 18 Қазақстан Республикасының азаматтық кодексі (ерекше бөлім) Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 1 шілдедегі N 409 Кодексі. [Электрон. ресурс]. – 1999. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K990000409> (қаралым мерзімі: 26.09.2024).
- 19 Сулейменов К.М. Неліктен «Неке және отбасы» кодексі халықаралық отбасы құқығын бұзуға тырысады? [Электрон. ресурс]. – 2024. – URL: <https://zangerlf.com/ru/publications/265> (қаралым мерзімі: 26.09.2024).

References

- 1 Balalardy қамқорлыққа алу және қамқоршылықты қалпына келтіру саласындағы шешімдерді тану және орындау туралы Еуропалық конвенция [Электрон. ресурс]. – 1999. – URL: <https://www.refworld.org/ru/legal/multilateraltreaty/coe/1980/ru/135728> (қаралым мерзімі: 16.10.2024).
- 2 БҰҰ Бас Ассамблеясының 1966 жылғы 16 желтоқсандағы 2200А (ННІ) резолюциясымен қабылданған Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіні ратификациялау туралы [Электрон. ресурс]. – 1996. – URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml (қаралым мерзімі: 16.10.2024).
- 3 Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 31 наурыздағы қаулысы. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы конвенцияны ратификациялау туралы [Электрон. ресурс]. – 1993. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/B9300005100> (қаралым мерзімі: 16.09.2024).
- 4 1956 жылғы Шет елде алиментті өндіріп алу туралы Конвенциясы [Электрон. ресурс]. – 1956. – URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/alimony.shtml (қаралым мерзімі: 16.09.2024).
- 5 Некеге тұруға келісім беру, неке жасы және некені тіркеу туралы конвенция, 1962 ж. [Электрон. ресурс]. – 1962. – URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/conmarr.shtml (қаралым мерзімі: 16.09.2024).

6 Jurisdikcija, қoldanylatyn қққуқ zhәне bala asyrap alu turaly zharlyқtardy tanu turaly konvencija, 1965 zh. [Jelektron. resurs]. – 1965. – URL: <https://dszn.ru/uploads/magic/ru-RU/Document-0-1751-src-1644329381.3044.pdf> (қаралым мерзими: 16.09.2024).

7 Balalardy қорғау zhәне balany sheteldik asyrap aluға қатysty yntymaқtastyқ turaly konvencija, 1993 zh. [Jelektron. resurs]. – 1993. – URL: <https://base.garant.ru/2556181/> (қаралым мерзими: 16.09.2024).

8 Erli-zajyptylardyң azhyrasuy zhәне бөлек тыру sheshimderdi tanu turaly 1970 zh. [Jelektron. resurs]. – 1970. – URL: <https://www.zonazakona.ru/law/abro/546/> (қаралым мерзими: 16.09.2024).

9 Alimenttik mindettemelerge қoldanylatyn қққуқ turaly konvencijasy, 1973 zh. [Jelektron. resurs]. – 2024. – URL: <https://dszn.ru/uploads/magic/ru-RU/Document-0-1751-src-1644329381.3044.pdf>

10 Nekenің қғрылуы zhәне zharamdylyғы turaly konvencija, 1978 zh [Jelektron. resurs]. – 1978. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=INT&n=3315#Em8wDUUQF9nNakQj1> (қаралым мерзими: 16.09.2024).

11 Erli-zajyptylardyң мылтиktik rezhimderine қoldanylatyn қққуқ turaly konvencija, 1978 zh. [Jelektron. resurs]. – 1978. – URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=INT&n=3314#HrawDUUkbQtjksRT2> (қаралым мерзими: 16.09.2024).

1 2 Ilovajskij I.B Sheteldik jelementpen neke-otbasy қatynastaryn қққуқтық retteu: оқу қғралы. – Volgograd: Volgograd басқару institutynyң baspasy. – RANHiGS filialy, 2021. – 94 b.

13 Trofimec I.A. Neke ontologijasy: orys zhәне shetel ilimderi // Memleket zhәне қққуқ. – 2012. – Shyғaryлым №12. - C. 59-68 [Jelektron. resurs]. – 2012. – URL: <https://gospravo-journal.ru/s1026-94520000617-6-1-ru-779/> (қаралым мерзими: 27.09.2024).

14 Diana Shepherd & Aimee Laurence How Artificial Intelligence Could Impact the Future of Family Law Posted: 2020-01-06 [Jelektron. resurs]. – 2020. – URL: <https://familylawyermagazine.com/articles/artificial-intelligence-and-the-future-of-family-law/> (қаралым мерзими: 28.09.2024).

15 Standley K. Family Law, 7 edition, Basigstoke, the United Kingdom. Palgrave Macmillan, 2010. 512 p. [Jelektron. resurs]. – 2010. – URL: <https://www.amazon.co.uk/Family-Law-Palgrave-Macmillan-Masters/dp/0230251595> (қаралым мерзими: 28.09.2024).

16 Fedoseeva G.Ju. Neke zhәне otbasylyқ қatynastar Resej Federacijasynyң halyқaralyқ zheke қққуғыnyң ob#ektisi retinde: dis... заң ғылымдарыnyң doktory. Fylym. M., 2007. - 393 s.

17 Neke (erli-zajyptylyқ) zhәне otbasy turaly Қазақstan Respublikasynyң 2011 zhylғы 26 zheltоқsandағы № 518-IV Kodeksi. [Jelektron. resurs]. – 2011. – URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31102748 (қаралым мерзими: 26.09.2024).

18 Қазақstan Respublikasynyң azamattyқ kodeksi (erekshe бөlim) Қазақstan Respublikasynyң 1999 zhylғы 1 shildedegi N 409 Kodeksi. [Jelektron. resurs]. – 1999. – URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K990000409> (қаралым мерзими: 26.09.2024).

19 Sulejmenov K.M. Nelikten «Neke zhәне otbasy» kodeksi halyқaralyқ otbasy қққуғыn byзуға tyrysady? [Jelektron. resurs]. – 2024. – URL: <https://zangerlf.com/ru/publications/265> (қаралым мерзими: 26.09.2024).